

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

3.α. Για την απάντηση στο ερώτημα οι μαθητές/-τριες αναμένεται, μέσα από την κριτική ανάγνωση της ιστορικής πηγής, να αξιοποιήσουν τις κατάλληλες πληροφορίες:

- «Ήταν το ίδιο διαποτισμένος (ο Μιχαήλ Κηρουλλάριος) με τη συνείδηση της υπεροχής του αξιώματός του, όπως και ο αντίπαλός του στη Ρώμη, και η συνείδηση αυτή ήταν συνυφασμένη με τέτοιο πάθος για δύναμη που δεν δίσταζε να παραμερίζει κάθε εμπόδιο».
- «Στο πλευρό του πάπα (Λέοντος Θ΄) βρισκόταν όμως ο καρδινάλιος Ουμβέρτος ως αρχηγός της αδιάλλακτης αντιβυζαντινής παρατάξεως της Ρώμης».
- «[...]συγκρούσθηκαν δύο άνδρες τολμηροί και αδίστακτοι, που προχωρούσαν κατ' ευθείαν στο στόχο τους, έτοιμοι να αποκαλύψουν τις αιώνιες λανθάνουσες αντιθέσεις και να θέσουν τον κόσμο μπροστά σε ένα αμείλικτο δίλημμα».
- «Οι παπικοί απεσταλμένοι στις 16 Ιουλίου 1054 αφόρισαν τον Κηρουλλάριο, ο οποίος στη συνέχεια ανταπέδωσε τον αφορισμό εναντίον τους.»

Από την ιστορική αφήγηση του σχολικού βιβλίου [2.5. Η διεθνής ακτινοβολία του Βυζαντίου, στ. Η βυζαντινή διπλωματία] μπορούν να αξιοποιηθούν πληροφορίες από το απόσπασμα:

- «Για το Σχίσμα μεγάλες ευθύνες πρέπει να αποδοθούν στον πατριάρχη Μιχαήλ Κηρουλλάριο και στον καρδινάλιο Ουμβέρτο, εκπρόσωπο της Ρώμης στις διαπραγματεύσεις της Κωνσταντινούπολης. Οι δύο αδιάλλακτοι ιεράρχες εξώθησαν τα πράγματα στα άκρα. Οι συζητήσεις τερματίστηκαν με αμοιβαίους αφορισμούς».

Μέσα από τη συνδυαστική προσέγγιση πηγής και ιστορικής αφήγησης αναμένεται να δομηθεί ένα συνθετικό κείμενο που να αναδεικνύει την αδιαλλαξία των εκπροσώπων των δύο Εκκλησιών, η οποία οδήγησε στη ρήξη του 1054.

3.β. Για την απάντηση στο ερώτημα οι μαθητές/-τριες αναμένεται, μέσα από την κριτική ανάγνωση της ιστορικής πηγής, να αξιοποιήσουν τις κατάλληλες πληροφορίες:

- «Η έριδα επεκτάθηκε σε δογματικά και λειτουργικά ζητήματα[...]»
- «[...]εκεί η σύγκρουση κάλυπτε παλαιά ζητήματα και διαφορές (filioque) ήδη από την εποχή του Φωτίου.»

Από την ιστορική αφήγηση του σχολικού βιβλίου [Κεφάλαιο 2.5. Η διεθνής ακτινοβολία του Βυζαντίου, στ. Το Σχίσμα μεταξύ των δύο Εκκλησιών] μπορούν να αξιοποιηθούν πληροφορίες από το απόσπασμα:

- «Η έριδα, η οποία οδήγησε στο Σχίσμα των δύο Εκκλησιών, ξεκίνησε από διαφωνίες αναφερόμενες σε θεολογικά και δογματικά ζητήματα, [...], κυρίως, το δόγμα της Ρωμαϊκής Εκκλησίας περί εκπόρευσης του Αγίου Πνεύματος και από τον Υιό».

Προαιρετικά, από την ιστορική αφήγηση του σχολικού βιβλίου [2.1. Προοίμιο της ακμής του Βυζαντινού Κράτους (843-867), β. Ο ανταγωνισμός μεταξύ των δύο Εκκλησιών και το Πρώτο Σχίσμα] μπορούν να αξιοποιηθούν πληροφορίες από το απόσπασμα:

- «[...]ο πατριάρχης Φώτιος [...] κατηγόρησε τη Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία για θέματα λατρείας και εκκλησιαστικής τάξης, κυρίως όμως για το δόγμα ότι το Άγιο Πνεύμα εκπορεύεται και από τον Υιό (filioque). Το δόγμα αυτό τελικά απορρίφθηκε από τη Σύνοδο του 867 και ο πάπας Νικόλαος αναθεματίστηκε (Πρώτο Σχίσμα)».

Μέσα από τη συνδυαστική προσέγγιση πηγής και ιστορικής αφήγησης αναμένεται να δομηθεί ένα συνθετικό κείμενο που να επισημαίνει την κύρια δογματική διαφορά μεταξύ της Ορθόδοξης και της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας, δηλαδή την εκπόρευση του Αγίου Πνεύματος και από τον Υιό, η οποία ήδη από την εποχή του πατριάρχη Φωτίου είχε απορριφθεί.